

Сучасний стан та тенденції розвитку міжнародних ринків послуг

Послуги охоплюють транзакції між покупцем і продавцем без передачі матеріальних товарів. Вони базуються на використанні ресурсів, досвіду, навичок, винахідливості та інтелекту. До основних видів послуг належать: цивільні, у сфері нерухомості, лізингові, комерційні, особисті, а також послуги з ремонту та технічного обслуговування. Метою статті є аналіз сучасного стану та окреслення основних тенденцій розвитку світового ринку послуг. Для досягнення мети були використані загальнонаукові методи синтезу та аналізу, порівняння і узагальнення. Сфера послуг створює вартість, яка є переважно нематеріальною та містить такі сектори й види діяльності, як підбір персоналу, бухгалтерський облік та консалтинг, юридичні послуги, обслуговування клієнтів, навчання та розвиток, а також знання та дані. Компанії та приватні особи, які працюють у цьому секторі, зосереджуються на використанні знань, інформації та досвіду для надання послуг та/або перетворення товарів для підприємств, державного сектору, а також окремих клієнтів. Протягом останнього століття сектор послуг інтенсивно розвивався та перетворився на провідний сегмент економіки більшості розвинених країн. Його зростання зумовлене накопиченням знань, стрімким технологічним прогресом, а також розвитком засобів комунікації та інфраструктури в останні десятиліття. У статті наведено ризики розвитку ринку послуг: регуляторні бар'єри, економічна нестабільність і потреба в постійному вдосконаленні технологій. Для ефективного розвитку міжнародних ринків послуг необхідно адаптувати стратегії бізнесу, враховуючи новітні тенденції та виклики глобального ринку. Встановлено, що держави та міжнародні організації мають сприяти створенню сприятливих умов для розвитку сфери послуг через удосконалення законодавства, залучення інвестицій та розвиток інфраструктури. Такий комплексний підхід дозволить досягти стабільного зростання сфери послуг та забезпечити її глобальну конкурентоспроможність.

Ключові слова: послуги; ринок послуг; технологічний прогрес; класифікація послуг.

Актуальність теми. Міжнародний ринок послуг є динамічною сферою, яка активно розвивається під впливом глобалізаційних процесів і перебуває на етапі інтенсивного формування. Це підтверджується тим, що темпи зростання торгівлі послугами перевищують аналогічні показники зростання обсягів товарного експорту та імпорту приблизно в півтора рази. У країнах з високим рівнем економічного розвитку дедалі більше уваги приділяється саме сфері послуг, яка за обсягами вартості та чисельністю зайнятого населення випереджає товарний сектор. Загальновизнаним є факт, що існує прямий зв'язок між часткою послуг у загальному обсязі експорту країни та рівнем її економічного розвитку. Потенціал глобальної торгівлі послугами надзвичайно високий і відіграє важливу роль у сучасній економіці. Серед ключових чинників, що сприяють зростанню цієї галузі, варто виокремити технологічні інновації, посилення міжнародної спеціалізації, лібералізацію ринку послуг, зміни у споживчих вподобаннях та зростання кількості транснаціональних корпорацій. У результаті умови функціонування міжнародних ринків послуг постійно змінюються, а їхнє значення як рушійної сили економічного розвитку, як окремих держав, так і світової економіки, невпинно зростає. Отже, дослідження поточного стану та аналіз тенденцій розвитку міжнародних ринків послуг є необхідним для розуміння перспектив міжнародної торгівлі послугами та ролі кожної країни в цій системі [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які спираються автори. Мережу міжнародної торгівлі послугами дослідили зарубіжні науковці Л.Тайолі, Ф.Айрольдї та К.Піккарді [2]. Огляд Генеральної угоди Світової організації торгівлі про торгівлю послугами та міжнародну торгівлю юридичними послугами здійснили вчені М.Є. Явар та А.Амані [3]. Загальний економічний інструментарій міжнародної торгівлі послугами розглянуто науковцем Дж.Фу [4]. Вчені М.Фіоріні, Б.Хукман, Д.Квінн [5], Я.Стефаняк та А.А. Амброзьяк [6] дослідили регіональні аспекти розвитку міжнародної торгівлі послугами. Незважаючи на значні здобутки щодо дослідження питання розвитку міжнародних ринків послуг, основні тренди світової торгівлі послугами потребують більшої уваги та додаткового аналізу.

Метою статті є аналіз сучасного стану та окреслення основних тенденцій розвитку міжнародних ринків послуг. Методологічною основою проведення дослідження є загальнонаукові методи економічної науки. У роботі використовувалися такі загальні методи дослідження, як аналіз та синтез, узагальнення і порівняння.

Викладення основного матеріалу. Ринок послуг є невід’ємною складовою сучасної економіки, що відіграє важливу роль у створенні доданої вартості, підвищенні конкурентоспроможності та забезпеченні економічного зростання. Під ринком послуг розуміють систему економічних відносин, що виникають у процесі виробництва, обміну та споживання послуг. Він охоплює різноманітні сфери діяльності, що не передбачають виробництва матеріальних товарів, але задовольняють потреби споживачів та бізнесу.

Послуги є особливим видом економічних благ, які мають нематеріальну природу та не можуть накопичуватися, що відрізняє їх від товарів. Основною метою надання послуг є створення корисності для споживача без передачі права власності на фізичні активи. До ринку послуг належать фінансові, транспортні, освітні, медичні, юридичні, туристичні, інформаційно-комунікаційні та інші.

Міжнародний ринок послуг розширюється завдяки глобалізації, цифровізації та розвитку технологій. Він є важливою складовою світової економіки, забезпечуючи значну частку світового ВВП та зайнятості. Особливо швидко зростають інформаційні та фінансові послуги, що сприяють інтеграції ринків та міжнародному обміну.

Ринок послуг має низку особливостей, що відрізняють його від товарного ринку:

1. Нематеріальність – послуги не мають фізичної форми, що ускладнює їх зберігання, транспортування та оцінку якості до моменту споживання. Це означає, що споживачі часто приймають рішення про купівлю послуги, ґрунтуючись на репутації, відгуках та рекомендаціях;

2. Невіддільність від джерела надання – процес виробництва та споживання послуг відбувається одночасно, що відрізняє їх від товарів. Наприклад, туристичні, медичні чи освітні послуги не можуть бути передані без взаємодії між постачальником і споживачем;

3. Варіативність якості – якість послуг може змінюватися залежно від низки факторів, зокрема, рівень професіоналізму персоналу, технічне забезпечення, умови надання тощо. Це ускладнює стандартизацію послуг та створює необхідність контролю якості;

4. Неможливість накопичення та збереження – послуги не можна зберігати для майбутнього використання, оскільки вони надаються та споживаються одночасно. Наприклад, незаповнене місце в літаку або готелі є втраченою вигодою для підприємства;

5. Попит на послуги залежить від суб’єктивних чинників – рішення про придбання послуг часто залежать від особистих уподобань, рівня доходу, соціально-культурних факторів та поточних економічних умов;

6. Високий рівень персоналізації – надання багатьох послуг передбачає індивідуальний підхід до клієнта. Наприклад, у сфері охорони здоров’я, освіти або консалтингу важливим є персоналізований характер послуг;

7. Залежність від технологій – сучасні ринки послуг активно інтегрують цифрові технології, що дозволяє автоматизувати процеси, підвищувати якість обслуговування та розширювати доступ до міжнародних ринків.

З огляду на специфіку функціонування ринку послуг, як підприємства, так і держави, що активно сприяють його розвитку, стикаються з низкою викликів, зокрема у сферах регулювання, конкурентної боротьби та забезпечення належного рівня якості. Водночас ефективне використання переваг ринку послуг здатне стати потужним стимулом економічного зростання та залучення іноземних інвестицій.

Виробництво послуг має низку особливостей, серед яких можливість їхнього зв’язку або відсутність такого зв’язку з матеріальними продуктами. Зважаючи на це, послуги поділяються на два основні типи: виробничі та невиробничі. Виробничі послуги мають матеріальний характер і тісно пов’язані з виготовленням або обслуговуванням товарів. Процес їх надання за своєю суттю подібний до трудового процесу в матеріальному виробництві. Невиробничі ж послуги не мають матеріального втілення та орієнтовані безпосередньо на людину або її соціальне середовище.

Існують різні підходи до класифікації послуг. Зокрема, система класифікації ГАТТ/COT охоплює понад 600 видів послуг. Класифікація Світового банку поділяє їх на дві великі групи: факторні послуги – це послуги, пов’язані з міжнародним переміщенням факторів виробництва (зокрема, доходи, інвестиції, роялті, ліцензійні платежі, заробітна плата нерезидентів), та нефакторні послуги – всі інші категорії, до яких належать транспорт, туризм, освіта, IT-послуги та інші нефінансові види.

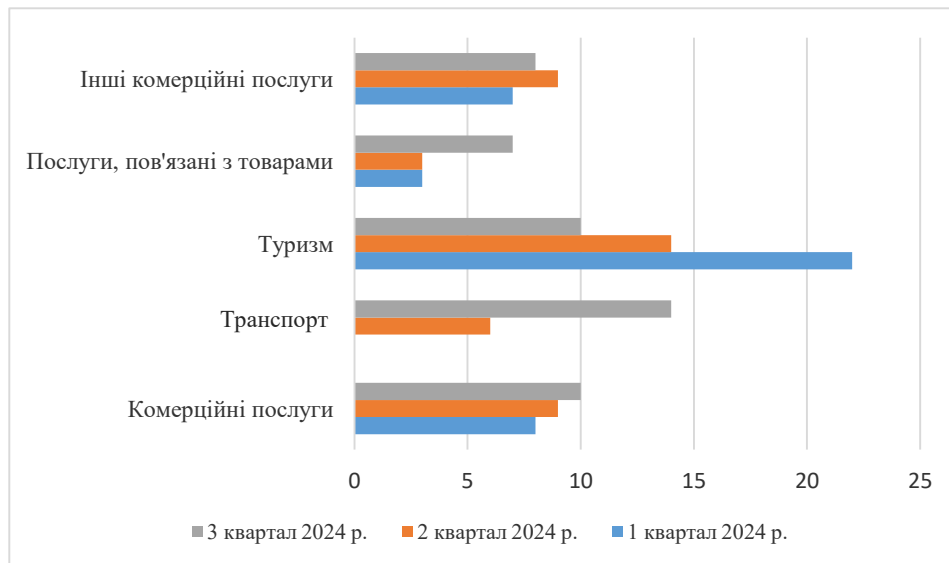
Міжнародні інституції, такі як Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ) та Світова організація торгівлі (COT), відіграють ключову роль у формуванні правових меж регулювання міжнародних ринків послуг. ГАТТ, започаткована у 1947 році, створила базу для лібералізації торгівлі між країнами, однак основну увагу зосереджувала на товарах. Справжній прорив у регулюванні міжнародної торгівлі послугами відбувся з утворенням COT у 1995 році, до складу якої увійшла Генеральна угода з торгівлі послугами (ГАТС). Ця угода стала першим глобальним юридичним інструментом, який визначає правила доступу на ринки послуг і забезпечує недискримінаційний режим для іноземних постачальників.

Окрім COT важливу роль у регулюванні торгівлі послугами відіграють також міжнародні фінансові та регіональні організації, зокрема Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Європейський Союз, Міжнародний валютний фонд (МВФ). Ці інституції сприяють гармонізації

стандартів, зниженню бар'єрів для транскордонної торгівлі послугами, а також забезпечують моніторинг дотримання зобов'язань країн-членів. Їхня діяльність сприяє підвищенню прозорості, стабільності та передбачуваності на міжнародних ринках послуг, що є надзвичайно важливим для залучення іноземних інвестицій та розвитку глобальної економіки.

Світова торгівля послугами демонструє стабільну позитивну динаміку впродовж останніх десятиліть. Це пояснюється впливом глобалізаційних процесів, активним впровадженням цифрових технологій та поступовою лібералізацією міжнародних ринків. За інформацією Світової організації торгівлі, частка послуг у загальному обсязі світової торгівлі неухильно зростає, охоплюючи такі сектори, як фінанси, транспорт, туризм, освіта та інформаційні технології [7].

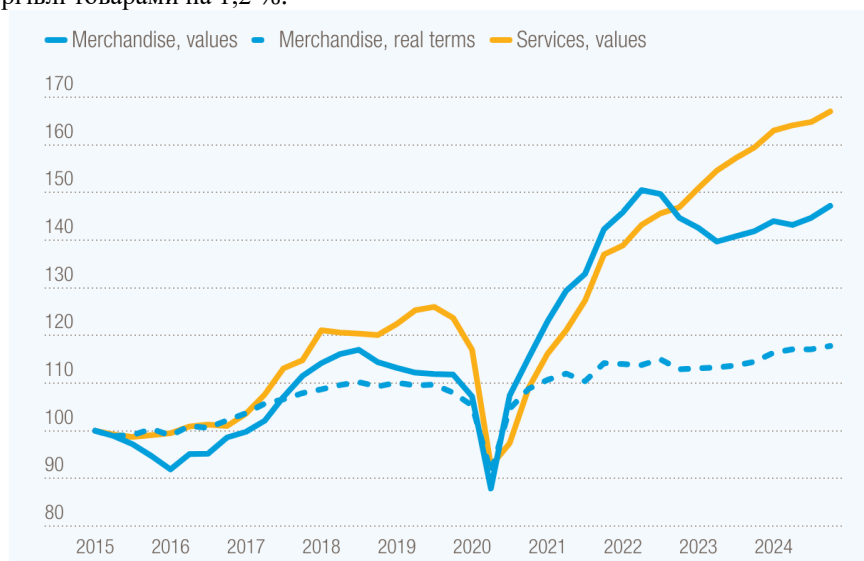
Обсяги міжнародної торгівлі послугами зросли на 9 % у річному обчисленні за перші три квартали 2024 року (рис. 1). Це різко контрастує з торгівлею товарами, яка зросла лише на 2 % за той самий період.

Джерело: сформовано на основі [8]

Рис. 1. Зростання торгівлі комерційними послугами за широким сектором у 2024 році, % (за оцінкою СОТ-ЮНКТАД)

На експорт послуг припадає 25 % світової торгівлі (рис. 2). Відповідно до Звіту про торгівлю та розвиток за 2024 рік, у 2023 році торгівля послугами зросла на 5 % у реальному вираженні проти скорочення торгівлі товарами на 1,2 %.

Джерело: сформовано на основі [9]

Рис. 2. Динаміка міжнародної торгівлі послугами у 2015–2024 роках

Технологічний прогрес кардинально змінив структуру та динаміку міжнародних ринків послуг. Диджиталізація сприяє розвитку онлайн-платформ, електронної комерції та мобільних додатків, що значно спрощує доступ до послуг і підвищує їхню ефективність. Автоматизація та штучний інтелект дозволяють підвищувати якість послуг у фінансовому, медичному та освітньому секторах, використовуючи роботизовані системи та алгоритми машинного навчання.

Хмарні технології та великі дані забезпечують зберігання інформації у хмарних сервісах, що сприяє ефективному управлінню бізнес-процесами та персоналізації послуг. Розвиток фінтеху стимулює створення цифрових фінансових послуг, таких як мобільний банкінг та блокчейн-технології, які відкривають нові можливості для міжнародних ринків послуг [10]. Загалом технології сприяють розширенню ринку послуг, підвищенню його гнучкості та конкурентоспроможності, а також відкривають нові перспективи для економічного розвитку.

Міжнародні ринки послуг нині розвиваються під впливом цифровізації, автоматизації та глобалізації. Збільшення ролі штучного інтелекту, аналітики великих даних і автоматизованих платформ сприяє зростанню продуктивності та доступності послуг. Крім того, трансформація бізнес-моделей, орієнтованих на надання послуг через підписки, онлайн-курси та віддалене обслуговування, стає ключовою тенденцією. Глобалізація також сприяє інтернаціоналізації компаній, розширенню послуг на міжнародному рівні та залученню нових клієнтів, що впливає на соціальну складову глобального економічного зростання [11].

Цифрові послуги, такі як комп'ютерні, фінансові, бізнес-послуги та страхові послуги, були основними рушійними силами зростання. Комп'ютерні послуги продовжували вражаючий ріст у січні–вересні 2024 року, а загальний глобальний експорт зріс на 13 % (рис. 3).

Компанії все частіше передають послуги інформаційних технологій (IT) на аутсорсинг і розробку програмного забезпечення [12]. Швидке розширення електронної комерції та цифрових платформ, зокрема в країнах, що розвиваються, прискорило цей процес. Зростаюче впровадження ШІ, наприклад, для розробки чат-ботів, машинного навчання та прогнозової аналітики, а також для потреб кібербезпеки, ще більше прискорило глобальний попит на комп'ютерні послуги. Очікується, що ця тенденція збережеться, оскільки підприємства адаптуються до нових технологій і переваг споживачів щодо цифрових рішень.

Джерело: сформовано на основі [8]

Рис. 3. Ріст продажу комерційних послуг у січні–вересні 2024 року (за оцінкою COT)

Попри активне зростання, міжнародні ринки послуг стикаються з низкою викликів. Регуляторні бар'єри, такі як обмеження на доступ до ринків, ліцензування та стандартизація, можуть створювати перешкоди для підприємств. Кібербезпека та ризики, пов'язані з обробкою персональних даних, стають дедалі актуальнішими в умовах цифровізації. Економічна нестабільність, торговельні конфлікти та політичні ризики можуть впливати на розвиток ринків послуг, обмежуючи їхню конкурентоспроможність. Крім того, швидка зміна технологій вимагає постійних інвестицій у навчання персоналу та оновлення інфраструктури, що є додатковим викликом для компаній.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Міжнародні ринки послуг переживають динамічне зростання, обумовлене глобалізацією, цифровізацією та технологічним прогресом. Зазначено,

що цей ринок став ключовим драйвером економічного розвитку, забезпечуючи значну частку світового ВВП та зайнятості. Темпи зростання торгівлі послугами значно випереджають темпи зростання товарного обміну, що підкреслює їхню все більш визначну роль у міжнародній економіці. Цифрові технології, такі як штучний інтелект, хмарні обчислення та фінтех, трансформують ринок послуг, роблячи його більш доступним, ефективним та інноваційним. Наприклад, комп'ютерні послуги демонструють вражаюче зростання, що свідчить про зростаючу потребу у цифрових рішеннях. Зростає значення нематеріальних послуг, таких як фінансові, освітні, медичні та IT-послуги, які стають основним джерелом доданої вартості. Це відображає зміну споживчих уподобань та бізнес-моделей у світі. Міжнародні корпорації та цифрові платформи сприяють інтеграції ринків послуг, розширюючи їхні межі та створюючи нові можливості для бізнесу та споживачів.

Водночас існують ризики, такі як регуляторні бар'єри, економічна нестабільність і потреба в постійному вдосконаленні технологій. Для ефективного розвитку необхідно адаптувати стратегії бізнесу, враховуючи новітні тенденції та виклики глобального ринку.

Міжнародні ринки послуг перебувають на етапі інтенсивного розвитку, що створює нові можливості для економічного зростання та соціального поступу. Водночас для повної реалізації їхнього потенціалу необхідне подолання наявних викликів шляхом консолідованих зусиль бізнесу, держав та міжнародних інституцій. Майбутні дослідження мають зосередитися на аналізі впливу штучного інтелекту та інших інноваційних технологій на трансформацію ринку послуг, що дозволить краще зрозуміти його майбутні тенденції.

Перспективою подальших досліджень стане аналіз впливу розвитку III на міжнародні ринки послуг.

Список використаної літератури:

1. Дернава І. Світовий ринок послуг: сучасний стан та тенденції розвитку / І.Дернава // Економіка та суспільство. – 2023. – № 50. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-50-45.
2. Tajoli L. The network of international trade in services / L.Tajoli, F.Airoidi, C.Piccardi // *Applied Network Science*. – 2021. – Vol. 6. – P. 1–25.
3. Yawar M.E. Review of the World Trade Organization General Agreement on Trade in Services and International Trade in Legal Services / M.E. Yawar, A.Amani // *Acta Globalis Humanitatis Et Linguarum*. – 2025. – Vol. 2, № 1. – P. 297–307.
4. Fu J. International trade liberalization and protectionism: a review / J.Fu // 3rd International Conference on Economic Management and Cultural Industry (ICEMCI 2021). – Atlantis Press, 2021. – P. 2480–2486.
5. Fiorini M. Services trade policy and industry performance in African economies / M.Fiorini, B.Hoekman, D.Quinn // *The World Economy*. – 2023. – Vol. 46, № 2. – P. 382–395.
6. Stefaniak J. Intra-EU vs. extra-EU trade in ICT services / J.Stefaniak, A.A. Ambroziak // *International Journal of Management and Economics*. – 2021. – Vol. 57, № 1. – P. 34–43.
7. Козик В.В. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини / В.В. Козик [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://readbookz.net/pbooks/book-37/ua/chapter-1924/>.
8. Services trade growth hits new highs in third quarter of 2024 / WTO. – 2025 [Electronic resource]. – Access mode : https://www.wto.org/english/news_e/news25_e/stat_03feb25_e.htm.
9. The reshaping of global trade: How developing countries can strategize / UNCTAD. – 2024 [Electronic resource]. – Access mode : <https://unctad.org/news/reshaping-global-trade-how-developing-countries-can-strategize>.
10. Baltgailis J. Digital currencies and FinTech innovation technologies for economic growth / J.Baltgailis, A.Simakhova, S.Buka // *Marketing i menedžment inovacij*. – 2023. – Vol. 14, № 3. – P. 202–214.
11. Lukianenko D. Civilizational Imperative of Social Economy / D.Lukianenko, A.Simakhova // *Problemy Ekorozwoju*. – 2023. – Vol. 18, № 1. – P. 129–138.
12. Entrepreneurial University: Topicality of Creation, International experience, Situation in Latvia / V.Menshikov, O.Ruza, I.Kokina, I.Arbidane // *Entrepreneurship and Sustainability Issues*. – 2022. – № 9 (4). – P. 156–177. DOI: 10.9770/jesi.2022.9.4(8).

References:

1. Dernova, I. (2023), «Svitovyi rynek posluh: suchasnyi stan ta tendentsii rozvytku», *Ekonomika ta suspilstvo*, No. 50, doi: 10.32782/2524-0072/2023-50-45.
2. Tajoli, L., Airoidi, F. and Piccardi, C. (2021), «The network of international trade in services», *Applied Network Science*, Vol. 6. pp. 1–25.
3. Yawar, M.E. and Amani, A. (2025), «Review of the World Trade Organization General Agreement on Trade in Services and International Trade in Legal Services», *Acta Globalis Humanitatis Et Linguarum*, Vol. 2, No. 1, pp. 297–307.
4. Fu, J. (2021), «International trade liberalization and protectionism: a review», *3rd International Conference on Economic Management and Cultural Industry (ICEMCI 2021)*, Atlantis Press, pp. 2480–2486.
5. Fiorini, M., Hoekman, B. and Quinn, D. (2023), «Services trade policy and industry performance in African economies», *The World Economy*, Vol. 46, No. 2, pp. 382–395.
6. Stefaniak, J. and Ambroziak, A.A. (2021), «Intra-EU vs. extra-EU trade in ICT services», *International Journal of Management and Economics*, Vol. 57, No. 1, pp. 34–43.

7. Kozik, V.V. (2003), *Mizhnarodna ekonomika ta mizhnarodni ekonomichni vidnosyny*, [Online], available at: <https://readbookz.net/pbooks/book-37/ua/chapter-1924/>
8. WTO (2025), «Services trade growth hits new highs in third quarter of 2024», [Online], available at: https://www.wto.org/english/news_e/news25_e/stat_03feb25_e.htm
9. UNCTAD (2024), «The reshaping of global trade: How developing countries can strategize», [Online], available at: <https://unctad.org/news/reshaping-global-trade-how-developing-countries-can-strategize>
10. Baltgailis, J., Simakhova, A. and Buka, S. (2023), «Digital currencies and FinTech innovation technologies for economic growth», *Marketing i menedžment inovacij*, Vol. 14, No. 3, pp. 202–214.
11. Lukianenko, D. and Simakhova, A. (2023), Civilizational Imperative of Social Economy, *Problemy Ekorozwoju*, Vol. 18, No. 1, pp. 129–138.
12. Menshikov, V., Ruza, O., Kokina, I. and Arbidane, I. (2022), «Entrepreneurial University: Topicality of Creation, International experience, Situation in Latvia», *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, No. 9 (4), pp. 156–177, doi: 10.9770/jesi.2022.9.4(8).

Кравченко Антон Олександрович – магістр Державного університету «Київський авіаційний інститут».

Наукові інтереси:

- міжнародна торгівля послугами;
- глобальна економіка.

Сімахова Анастасія Олексіївна – доктор економічних наук, професор, професор Державного університету «Київський авіаційний інститут».

<https://orcid.org/0000-0001-7553-4531>.

Наукові інтереси:

- глобалізація, соціальна економіка;
- соціалізація економіки;
- цифрова економіка.

Kravchenko A.O., Simakhova A.O.

Current state and development trends of international services markets

Services refer to transactions between a buyer and a seller without the transfer of any physical goods or merchandise using resources, experience, skills, ingenuity and intelligence. This mainly involves the use of resources, experience, skills, ingenuity and intelligence. The main types of services include civil services, real estate, leasing, commercial services, personal services, and repair and maintenance. The purpose of the article is to analyze the formation of the current state and outline the main trends in the development of the global services market. To achieve this goal, the article uses general scientific methods of synthesis and analysis, comparison and generalization. The service industry creates value that is mostly intangible and includes such sectors and activities as recruitment, accounting and consulting, legal services, customer service, training and development, and knowledge and data. Companies and individuals operating in this sector focus on using knowledge, information and expertise to provide services and/or transform goods for businesses, the public sector, and individual customers. Over the past century, the service sector has expanded rapidly to become the largest sector of the economy in most developed countries. The expansion of the services industry is the result of increased knowledge, rapid technological growth, and the development of fast communication and infrastructure that have occurred in recent decades. The article outlines the risks to the development of the services market: regulatory barriers, economic instability, and the need for continuous technological improvement. For the effective development of the global services market, it is necessary to adapt business strategies to the latest trends and challenges of the global market. The author establishes that states and international organizations should promote the creation of favorable conditions for the development of the service sector by improving legislation, attracting investment and developing infrastructure. Such a comprehensive approach will help to achieve stable growth of the service sector and ensure its global competitiveness.

Keywords: services; services market; technological progress; classification of services.

Стаття надійшла до редакції 22.07.2025.